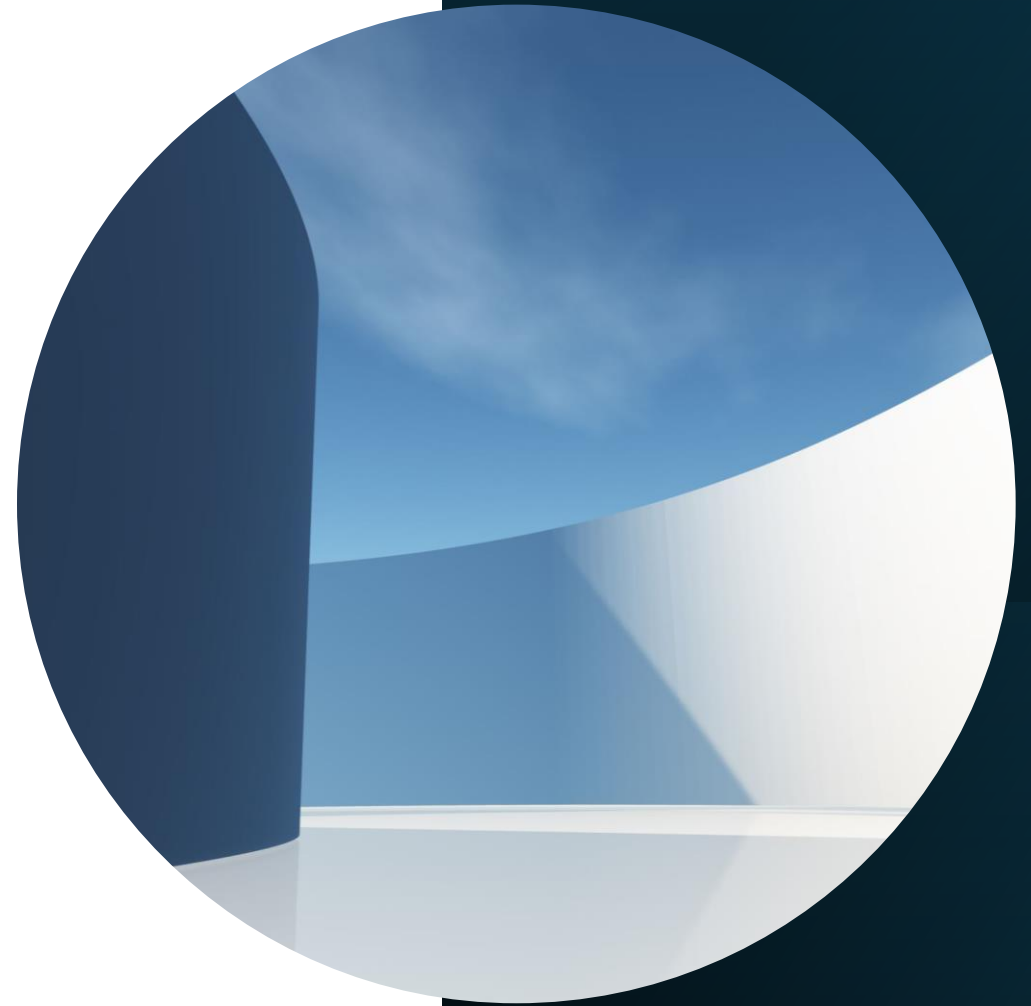

รัฐธรรมนูญ ที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง กับการสถาปนา หลักนิติธรรมในประเทศไทย

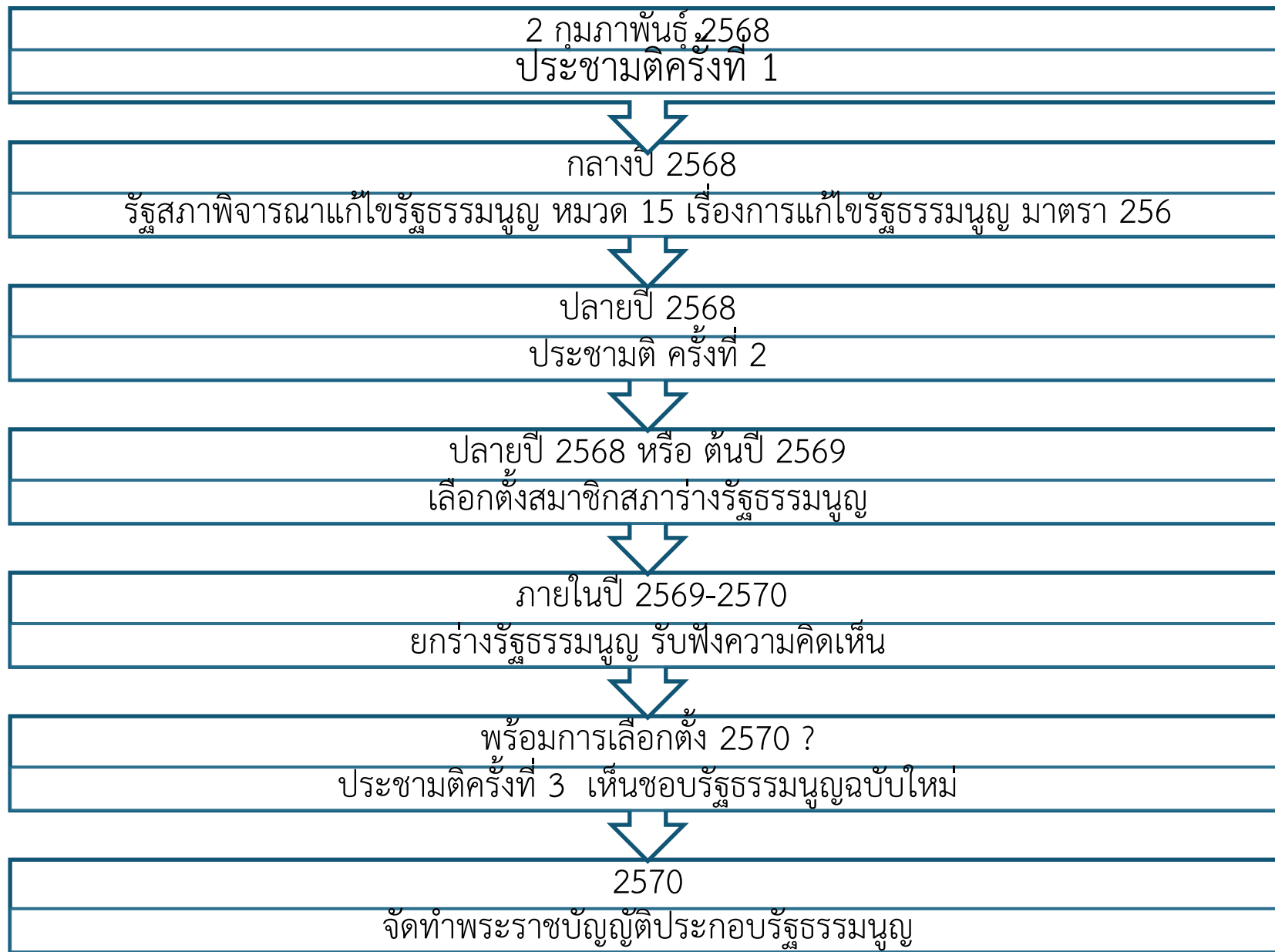
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ)

สิริพรรณ นกสวน สวัสดี

Timeline

การจัดทำรัฐธรรมนูญ
ที่สั้นที่สุด
ที่อาจเป็นไปได้...
แต่จะเป็นจริงหรือไม่?

การสร้างประชาธิปไตย
ไม่จำเป็นต้องร่าง
รัฐธรรมนูญใหม่
...แต่แค่แก้รายมาตรา

- อินโดนีเซีย รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1945 แก้ไข 4 ครั้ง ระหว่าง 8ค.ศ. 1999-2002
- โปแลนด์ ช่วงแรกของการเปลี่ยนไปสู่เสรีประชาธิปไตย นำรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1952 ในยุคคอมมิวนิสต์มาใช้ เพิ่มอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและรัฐสภา ยกเลิกตำแหน่งเลขาธิการพรรค คอมมิวนิสต์ จัดตั้งอำนาจตุลาการที่เป็นอิสระ จนกระทั่งรับรองฉบับใหม่ปี 1997
- ชิลี ยังคงใช้รัฐธรรมนูญ ค.ศ.1980 Augusto Pinochet ความพยายามร่างรัฐธรรมนูญใหม่ที่ล้มเหลว
  - การประท้วง 2019
  - ประชาชนตีให้จัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ 2020
  - เลือกตั้ง สสร. ทั้งคณะ
  - ประชาชนตี ปฏิเสธ รธน ฉบับก้าวหน้า 2022
  - ประธานาธิบดีตั้ง สสร ฝ่ายขวาร่างรัฐธรรมนูญ
  - ประชาชนตีปฏิเสธ รธน 2023

แก้รายนามตรา รัฐธรรมนูญ และ พรบ พรคการเมือง

พรรคเพื่อไทย ยื่นแก้ 6 ประเด็น ปมจริยธรรม

- 1.มาตรา 98 (7) สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น สส. ห้ามผู้ต้องโทษจำคุกไม่ถึง 10 ให้รวมความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วย
- 2.มาตรา 160 คุณสมบัติของรัฐมนตรี>> “ไม่มีพฤติกรรมหรือการกระทำที่ประจักษ์ว่าไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต” และ กลุ่มมาตราที่เกี่ยวข้อง
ความซื่อสัตย์สุจริตและจริยธรรม
3. แก้ไขระยะเวลา การเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง 5 แต่ไม่มีการเพิกถอนสิทธิ์เลือกตั้ง
4. แก้ไข มาตรา 255-256 ว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ: ต้องทำประชามติ
มาตรา 256 (8) การแก้ไขที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้าม
ของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ต้องทำประชามติ

พรรคประชาชน

- ยกเลิกยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
- ยกเลิกมาตรา 279 ที่เกี่ยวกับประกาศและคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ
- แก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560

เพื่อให้เป็นรัฐธรรมนูญที่ประชาชน ไม่ใช่แค่กร็อง ใช้ได้จริง

A People's Constitution: *The Everyday Life of Law in the Indian Republic* (Rohit De) รัฐธรรมนูญอินเดีย 1950

ใช้โดยคนชายขอบ คนเล็กคนน้อย ทำให้รัฐธรรมนูญมีความหมาย

- คนชายเนือชาวมุสลิมร้องเรียนให้ทบทวนกฎหมายคุ้มครองวัว (cow protection laws)
- หญิงให้บริการทางเพศต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิในการประกอบอาชีพให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย
- นักข่าวประท้วงกฎหมายควบคุมการดื่มสุรา
- พ่อค้ารายย่อยท้าทายกลุ่มทุนใหญ่ที่กำหนดราคาเสื้อผ้าฝ้าย

รัฐธรรมนูญของผู้เชี่ยวชาญ..... อ่านแล้วเหนื่อย

มาตรา ๑๖๐ รัฐมนตรีต้อง

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปี
- (๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (๔) มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์
- (๕) ไม่มีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง
- (๖) **ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘**
- (๗) ไม่เป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุด หรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท
- (๘) ไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุกระทำการอันเป็นการต้องห้าม **ตามมาตรา ๑๘๖** หรือ**มาตรา ๑๘๗** มาแล้วยังไม่ถึงสองปีนับถึงวันแต่งตั้ง

มาตรา ๙๘ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เป็น

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- (๑) ตัดยาเสพติดให้โทษ
- (๒) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- (๓) เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ
- **มาตรา ๑๘๖** ให้นำความใน**มาตรา ๑๘๔** มาใช้บังคับแก่รัฐมนตรีด้วยโดยอนุโลม
- **มาตรา ๑๘๗** รัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท .....

หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ:

เขียนอย่างไรให้คุ้มครองคลุม แต่ไม่ต้องใส่ทุกอย่าง จะได้ไม่มีเรื่องใดตกหล่น

- มาตรา 64-78: 15 มาตรา
- มาตรา ๖๙ รัฐพึงจัดให้มีและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศิลปวิทยาการแขนงต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม เพื่อความเข้มแข็งของสังคม และเสริมสร้างความสามารถของคนในชาติ
- มาตรา ๗๑ รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ ของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง **รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน**
- รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น
- รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรง หรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำ การดังกล่าว
- ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัย และสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม
- มาตรา ๗๒ รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้.....

Irish Constitution

DIRECTIVE PRINCIPLES OF SOCIAL POLICY

- ARTICLE 45
- 1 The State shall strive to promote the welfare of the whole people by securing and protecting as effectively as it may a social order in which justice and charity shall inform all the institutions of the national life.
- 4 1° The State pledges itself to safeguard with especial care the economic interests of the weaker sections of the community, and, where necessary, to contribute to the support of the infirm, the widow, the orphan, and the aged.

US Constitution

- **The Fourteenth Amendment to the United States Constitution**, which provides that “[n]o State shall ... deny to any person within its jurisdiction the equal protection of the laws.”
- **Article First, Section 1 of the Connecticut Constitution**, which provides that “[a]ll men when they form a social compact, are equal in rights; and no man or set of men are entitled to exclusive public emoluments or privileges from the community.”
- **Article First, Section 20 of the Connecticut Constitution**, which provides that “[n]o person shall be denied the equal protection of the law nor be subjected to segregation or discrimination in the exercise or enjoyment of his or her civil or political rights because of religion, race, color, ancestry, national origin, sex or physical or mental disability.”

The Constitution of the Kingdom of Norway

- *E. Human Rights*
  - *Article 92.*
- *The authorities of the State shall respect and ensure human rights as they are expressed in this Constitution and in the treaties concerning human rights that are binding for Norway.*

South African Constitution 1966

อาร์มภกธา

PREAMBLE

*We, the people of South Africa,
Recognise the injustices of our past;
Honour those who suffered for justice and freedom in our land;
Respect those who have worked to build and develop our country; and
Believe that South Africa belongs to all who live in it, united in our diversity.
We therefore, through our freely elected representatives, adopt this Constitution as the supreme
law of the Republic so as to -*

*Heal the divisions of the past and establish a society based on democratic values, social
justice and fundamental human rights;*

*Lay the foundations for a democratic and open society in which government is based on
the will of the people and every citizen is equally protected by law;*

Improve the quality of life of all citizens and free the potential of each person; and

*Build a united and democratic South Africa able to take its rightful place as a sovereign
state in the family of nations.*

ประชาชน

และประชาสังคม

สิทธิ เสรีภาพของ
ประชาชน

ระบบเลือกตั้งที่เป็นธรรม
ได้มาซึ่งตัวแทนประชาชน
และสถาบันพรรคการเมือง

หลักนิติธรรม ความ
เสมอภาคตามกฎหมาย
ศาล องค์กระอิสระที่เป็น
อิสระ ทำตามภารกิจ

ระบบตรวจสอบ ถ่วงดุล
ที่แข็งแกร่งและสมดุล

รัฐบาลที่บริหารได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ และ
ตอบสนองประชาชน

Figure 4: Categories of public participation in constitution building processes

Variables	1	2	3	4	
Cases					
Kosovo	1	1	1	2	False participation
Afghanistan	2	2	0	2	
East Timor	2	1	1	2	
Iraq	2	1	0	3	
Ethiopia	3	1	1	1	Symbolic participation
Fiji	3	1	1	1	
Nigeria	3	1	1	1	
Nicaragua	3	2	1	2	
Colombia	4	2	0	2	Limited participation
Bolivia	3	2	1	3	
Thailand	3	2	1	2	
Rwanda	3	3	0	3	
Uganda	3	3	1	2	Consultative participation
Brazil	3	4	1	2	
Eritrea	3	4	1	2	
South Africa	3	4	1	2	Maximal participation
Zimbabwe	4	2	1	3	
Kenya	4	3	1	3	
Guatemala	5	2	1	3	
Albania	5	4	1	3	

Saati, A. (2012)

Public participation in constitution building processes; what does it mean?.

เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์

กระบวนการมีความสำคัญพอๆ กับเนื้อหา

Iceland's crowdsourced constitution

National Forum สุ่มเชิญ
ประชาชนมาร่วมแสดงความคิดเห็น
1 วัน

เลือก สมาชิกสภาร่าง รธน. จาก
ประชาชน ตามกลุ่มอาชีพ
ภูมิภาค เพศ วัย

Crowdsourcing moment ใช้
social media เปิดช่องให้
ประชาชนทั่วไปร่วมแสดง
ความคิดเห็น 3,600 ความเห็น

การประชุม National Forum
ไลฟ์สดให้ทุกคนดูได้ มีการบันทึก
คลิป และถ่ายทอด

ผลคือ ผ่านประชามติ 64.2%
แต่รัฐสภาไม่ยอมบังคับใช้